

Ових дана (19–22. август) навршава се двадесет година од момента када је неколико војних и политичких личности из највишег руководства СССР-а формирало Државни комитет за ванредне ситуације (руска скраћеница ГКЧП). Били су то цивилни и војни руководиоци који се нису слагали са политиком тадашњег лидера Михаила Горбачова и који су покушали да преузму власт. За тих неколико дана, ређали су се догађаји који су потресали Совјетски Савез и изазвали огромно интересовање у свету. По многим оценама, била је то увертира распада Совјетског Савеза. Августовски пуч, констатују аналитичари у Москви, учинио је неизбежним распад Совјетског Савеза чији су оквири почели да пуцају по свим шавовима.

Још 17. августа, будући чланови ГКЧП на једном затвореном састанку у гостинској просторији КГБ договорили су се да се 19. августа формира Државни комитет за ванредне ситуације, заведе ванредно стање и затражи од Горбачова или да потпише одговарајући указ или да поднесе оставку и преда пуномоћја потпредседнику Генедију Јанајеву. Јељцина је требало задржати на аеродрому Чкаловски надомак Москве по његовом повратку из Казахстана и принудити га да разговара са министром одбране Дмитријем Јазовим. О даљим дејствима одлучило би се у складу са резултатима овог разговора.

Дан касније, на Крим су одлетели представници комитета да би разговарали са Горбачовим који се одмарао у Фаросу. Од њега је захтевано да се сагласи са завођењем ванредне ситуације, али се он није сагласио. Истога дана, у председничкој дачи у Фаросу биле су прекинуте све везе са спољним светом, укључујући и канал који је обезбеђивао управљање стратешким нуклеарним снагама земље.

Деветнаестог августа Севастопољски пук Комитета државне безбедности (КГБ)

Пише: Ђорђе Милошевић
понедељак, 22 август 2011 10:22

блокирао је председничку дачу у Фаросу. У раним јутарњим сатима свесавезни радио почео је да емитује саопштења о завођењу ванредног стања у неким рејонима земље, затим указ потпредседника СССР Јанајева о његовом ступању на положај вршиоца дужности председника државе „због лошег здравља Горбачова”.

Да подсетим: у ГКЧП ушли су потпредседник СССР-а ГенADIЈ Јанајев, министар унутрашњих послова ШСР Борис Пуго, министар одбране Дмитриј Јазов, председник КГБ Владимир Крјучков, први заменик руководиоца Савета одбране Олег Бекланов, председник Сељачког савеза Василиј Стародубцев, председник асоцијације државних предузећа и индустријских објеката, грађевинарства и веза Александар Тизјаков.

Деветнаестог августа Севастопољски пук Комитета државне безбедности (КГБ) блокирао је председничку дачу у Фаросу. У раним јутарњим сатима свесавезни радио почео је да емитује саопштења о завођењу ванредног стања у неким реонима земље, затим указ потпредседника СССР Јанајева о његовом ступању на положај вршиоца дужности председника државе „због лошег здравља Горбачова”. Емитовано је такође саопштење о формирању Државног комитета за ванредне ситуације и његово обраћање совјетском народу.

Око 7 часова пре подне, по наређењу министра одбране Јазова, мотострељачка дивизија и четврта тенковска Кантемировска дивизија (то су најелитније јединице којима Совјетски Савез у том тренутну располажае) почињу покрет ка Москви. Ка престоници креће још неколико тенковских, падобранских и других јединица совјетске армије. Сат–два касније, код споменика Јурија Долгорукова, у најужем центру Москве, почео је митинг у подршку Борису Јељцину.

Нешто пре 10 часова Јељцин са најближим сарадницима долази у Бели дом (Дом Совјета ШСР-а) и у телефонском разговору са председником КГБ-а Владимиром Крјучковим одбија да призна ГКЧП.

Даље следе крајње драматични догађаји: Борис Јељцин, стојећи на тенку код Белог дома, обраћа се маси од неколико хиљада грађана који га подржавају. Он је назвао

дејства ГКЧП реакционарним и антиуставним. Саопштење са таквим садржајем потписали су осим Јељцина председник владе Иван Силајев и вршилац дужности председника Врховног совјета Руске Федерације Руслан Хазбулатов. Са овим последњим, Јељцин ће доћи само годину–две касније у најоштрији сукоб. Фотографије Јељциновог обраћања са тенка грађанима обишле су цео свет.

Наредни сати и дани доносе нове, такође драматичне догађаје. Упоредо са уличним манифестацијама у подршку Јељцину, у којима учествује десетине, па и стотине хиљада људи, обављају се покрети трупа, а у политичком и војном врху долази до великог комешања. У редакцијама листова, радио и ТВ станица влада прави хаос. Не зна се ко коме даје подршку, ко је на чијој страни.

Забележене су и прве жртве. У ноћи између 20. и 21. августа, у једном подземном транспортном тунелу, у центру Москве, за време маневрисања тешке војне технике, погинула су три лица.

Двадесет првог августа ситуација почиње да се смирује, али је и даље веома ровита. Министар одбране Јазов, на предлог команданта ваздухопловства Јевгенија Шапошњикова, изводи војску из Москве. Истог дана одржава се седница Врховног совјета који разматра ситуацију створену „покушајем државног удара”. После подне, „Ил-62” са члановима ГКЧП полеће из Москве за Крим да би се сусрели са Горбачовим. Полетео је само петнаестак минута пре него што је на аеродром стигла група од 50 сарадника Министарства унутрашњих послова који су имали задатак да ухапсе пучисте. Горбачов је одбио да их прими. Неколико сати касније, из Москве је за Крим полетео други авион са потпредседником Руске Федерације Александром Руцкојем и премијером Иваном Силајевим. Нешто после поноћи, 22. августа, Горбачом се са њима вратио у Москву.

двадесет година потресали Совјетски Савез? Далеко од тога. Они су представљали увод, иако можда не директан, у догађаје који ће уследити, у драматичне обрте, у силне политичке и економске потресе и, коначно, у распад највеће земље света.

Пише: Ђорђе Милошевић
понедељак, 22 август 2011 10:22

Двадесет другог августа, тачно у подне, почео је митинг код Белог дома на коме су говорили Јељцин, Силајев и Хазбулатов. Током митинга, учесници су развили огромно платно са бојама руског триколора. Јељцин, као председник Руске Федерације, изјавио је да је донета одлука да бело-плаво-црвена заставица постане руска државна заставица. Нова заставица први пут је истакнута на здању Врховног совјета.

У ноћи, 23. августа, по одлуци московских власти, демонтиран је споменик Феликсу Держинском на истоименом тргу који је преименован у Лубјански трг.

Да ли су тиме окончани драматични догађаји који су августовских дана пре двадесет година потресали Совјетски Савез? Далеко од тога. Они су представљали увод, иако можда не директан, у догађаје који ће уследити, у драматичне обрте, у силне политичке и економске потресе и, коначно, у распад највеће земље света.

Догађај је, ипак, изузетно значајан и навео је многе аналитичаре, коментаторе, па и саме актере да дају оцену свега што се тих дана збивало.

Те оцене нису идентичне. Неке се чак дијаметрално разликују, па су поједине чињенице још обавијене велом тајни.

Председник Доњег дома руског парламента Борис Гризлов, истовремено високи функционер „Јединствене Русије”, сматра да је августовски пуч био осуђен на неуспех пошто није био способан да реши проблеме велике земље који су се gomилали деценијама. Такви проблеми не могу да се реше преко ноћи, каже Гризлов. Он је мишљења да се тај догађај веома негативно одразио на милионе људи и да се последице осећају до дана данашњег. Гризлов сматра да су догађаји августа 1991. постали један од кључних чинилаца драме која је довела до распада Совјетског Савеза.

Лидер „Праведне Русије” Сергеј Миронов је уверен да ГКЧП није могао да изврши преврат „јер је грађанима била потребна слобода”. Поједини аналитичари делимично се слажу са овом оценом, али кажу да су грађани Русије 1991. године „добили глад у замену за слободу”.

Пише: Ђорђе Милошевић
понедељак, 22 август 2011 10:22

Председник Комунистичке партије Таџикистана Шоди Шабдолов каже да је ГКЧП „био покушај да се спаси СССР”. Он је мишљења (а није једини) да је пуч изведен уз знање и сагласност Горбачова. „Нико тада није желео крвопролиће, хтели су само да сачувају совјетску власт, јер се за очување СССР-а на референдуму изјаснило чак 76

одсто грађана, а у Таџикистану чак 96 одсто грађана.

Први председник независне Украјине, потписник Беловешког договора Леонид Кравчук кратко каже да „не може нити хоће да жали о прошлости”.

Поједини људи, блиски члановима пуча, констатују: било је питање – или ми њих или они нас. Ово друго је однело превагу.

Интересантно мишљење изнео је бивши министар иностраних послова СССР Александар Бесмертних. Он каже да је о могућности пуча сазнао два месеца до догађаја и да је на молбу његовог америчког колеге Џејмса Бејкера ту информацију, добијену од америчке обавештајне службе, пренео Горбачову. То, међутим, није изменило ток догађаја. Американци су тако нешто и очекивали, каже Бесмертних. Пуч је постао црта после које није било повратка – закључује Бесмертних.

Крајње интересно мишљење изнео је директан, можда и најважнији учесник догађаја и члан ГКЧП бивши министар одбране маршал Дмитриј Јазов по чијој је наредби уведена армија у Москву.

У једном интервјуу ових дана, он углавном говори о томе како су га ухапсили.

Још на московском аеродрому, по слетању са Крима одакле је требало да доведе Горбачова, видео је да „нешто није у реду”. „Кажем мом ађутанту, пуковнику Акимову: „Ево, сада ће ме ухапсити”.

Почетак краја Совјетског Савеза

Пише: Ђорђе Милошевић
понедељак, 22 август 2011 10:22

Београд, 22. август 2011. - Београдско Англо-америчко издање "Вашингтон Пост" објавило је интервју са руским генералом Јуријем Јуријевићем, који је био један од највиших званичника Војске уједињених држава (УД) у Београду током рата у Србији. Јуријевић је у интервјуу изјавио да је био један од највиших званичника УД у Београду током рата у Србији. Јуријевић је такође изјавио да је био један од највиших званичника УД у Београду током рата у Србији.